

DVĚ ZPRÁVY O DOCELA MALÝCH UDÁLOSTECH

Bytosti odjinud

(Zpráva jedenácti děvčat a dvou vedoucích ze dvou ZUŠ o jednom víkendů v Chocni 27.—28. dubna 1991)

Edward Eastlin Cummings

NA JARĚ

teď Na
jaře když svět je
blátosládký drobný
kulhavý prodavač balónků

píská mi zívádl
a pepeksjirkou
ženou se od kuliček a
loupežníci a to je
jaro

když svět je loužokrásný
podivánský
starý prodavač balónků píská
mi mí vdál

a bětásnáňou hopkají
od švihadel a hry na kamínky a
to je
jaro

a
ten
kozonohý
prodavač balónků píská
mi
mí
vdál

■ Všechno začalo u jednoho krásného stromu v choceňském parku, se sluncem nad hlavou, zpěvem ptáků, vůní louky a šuměním řeky.

Bytosti Odjinud, které neznají, co znamená JARO, navštívily Zemi, aby pochopily, co znamená pro lidi.

Nerozumějí však slovům TRÁVA, VĚLA, SLUNCE. Přijímají pouze složená slova, která vznikají, vnímáme-li „jarní světy“ všemi smysly, tady a teď, a která odrážejí, co cítíme. Jako třeba loužokrásný a blátosládký svět.

Plošticím, hemžícím se v trávě, se dostalo pojmenování „červené destičky s nožičkami“, a byl tedy objeven nový svět — červenodestičkonožičkový.

Potom už se ani nestačily, pro jinou civilizaci, všechny nové světy zapisovat: vánkovečvičkový, jaroklíčový, střapatosluníčkový, sítoprůzračný, modrošvitovířivý, třpytivohučící, postýlkoněžný, cvrnkovoučký...

A byla inspirace pro hry pohybové, výtvarné, hry se zvuky. Představy „jarních světů“, převedené do barevných koláží s kaligramy, završily celé setkání.

Všechno skončilo u našeho krásného stromu. Na rozloučnou jsme mu přinesli ukázat výtvarné práce.

Střapatosluníčková koláž mezi pampeliškami, červenotečkovaný svět u ploštic, vánkovečvičkový v koruně stromu...

Pak už mi ze ní vdál.

Co se do zprávy nevešlo

Skamarádění Choceňáků a Žamberáků při práci na jarních etudách, společné bloudění ve „slepém hadu“, mlsání blátosládkého světa (z pudinků všech barev), proměna Jany s Radkou v janusradkou, večerní posezení při svíčke a bylinkovém čaji, cvrnkání barevnými kuličkami zanechávajícími stopu své dráhy...

Nová dramatická hra Oběd s překvapením (podle Hany Věříškové)

Uvař ovocné knedlíky s jablky, jen do tří schovej meruňky. Knedlíky dej na společnou mísu, po libosti ocukruj, otvarohuj, oskořicu, omasti. Prostři na balkóně! Popřáním dobrého chutnání odstartuj napínavé hledání těch meruňkových. Kdo najde, vyhrává a zarecituje oslavnou ódu na knedlíky, oběd či celou domácnost.

Zmíněná hra je zvláště vhodná pro neduživá dítka trpící nechutenstvím, pro věčně loudaly a nimraly. Úspěch zaručen! Ale to všechno je hlavně proto, abychom se nevymlouvali na nekonečnou šed života a udělali si sami z obyčejných věcí někdy malou událost.

/OLGA STRNADOVÁ,
učitelka LDO ZUŠ Žamberk/

Sahat na exponáty dovoleno!

(Zpráva o docela malé události na docela malé výstavě loutek)

■ Výstavu jsem nainstalovala tak, aby návštěvníkům nabízela co nejvíce příležitosti ke hře. Loutky se neskví v zasklených vitrinách ani v provazem odděleném výstavním pásmu, kam noha diváka nevkročí, jsou rozmístěny ve volně přístupném prostoru, v různé výšce, tak aby fungovaly i v akci a mohly navazovat kontakt s lidmi. Špendlit i vázat jsem se snažila co nejméně, aby pevné uchycení neblokovalo pohyb loutky a ta se tak nestala jen muzejním exponátem. Maňásky psa a dračí hlavy visí na nitích v takové výšce, aby i malý člověk do nich mohl vsunout ruku a dát loutkám život, marionety pštrosa a koček stojí na zemi — zavěšeny vodičnými provázky na laně — takže už rozhoupáním lana ožívají a lákají návštěvníka k důvěrnějšímu kontaktu; chce-li je člověk

MINOTAURUS

oživit ještě víc, vstoupí do jejich soukromého prostoru — pštros má svůj „tropický“, žlutý čtverec mezi „palmami“ v květináčích, kočky se sešly na zeleném trávníku u telegrafního sloupu (trubka, od níž vedou šňůry k instalaci dalších loutek) — a stává se jejich společníkem. Plechového zbrojnoše jsem nasadila otvorem (původně určeným pro vodičí hůlku) na stojan s činely, takže při jejich sešlápnutí zbrojnoš zvučí tajemným kovovým zvukem, připomínajícím staré hradní kamenné chodby s ozvěnou kroků stráže. V Betlémě (ponožkové loutky z vánočních koled) si návštěvník může rozhoupat letícího anděla (visícího na „nebi“ — okenním závěsu) a zazvonit na zvoneček ovečky přicházející s pastevcí k Ježíškovi. Všechny loutky se mi nepodařilo nainstalovat tak, aby byly přímo „k použití“, proto jsem vstoupila do hry, některé loutky jsem sama oživovala, jiné sundala a nabídlá dětem (a rodičům) ke hře.

Brzy jsem si připadala jako v „dramatáku“, kde jsem s dětmi stále v blízkém kontaktu,

tady byla však situace zajímavější o to, že do ní vstupovali i další dospělí — rodiče. Stala jsem se partnerem a spoluhráčem i pozorovatelem návštěvníků a z původního „hlídání“ výstavy se stala hra — nejen s loutkami, ale i s lidmi. Po příchodu jsem nové hosty jen sledovala, po chvíli jsem většinou musela zrušit první tabu — „dotýkat se exponátů zakázáno“. Bylo zajímavé sledovat různé reakce velkých i malých lidí, bezprostředních, ostýchavých i „studených čumáků“. Loutky se pro ně staly prostředníkem k navazování kontaktu s dětmi i jejich rodiči (s těmi to šlo samozřejmě hůře). Přes loutku jsem si s dětmi povídala, podávala si s nimi ruku a seznamovala se (jménem), s oživenou dračí hlavou jsem hledala statečného dobrovolníka, který se odváží strčit ruku drakovi do chřtánu (aby mu ji drak ochutnal), nasmělejší děti jsem vybízela, aby mi pomohly vodit kočky, které měly víc vodících provázků, a potom jsem si s nimi povídala jako kočka s koťaty, škemrala, aby mě (kočku) podrbaly za ušima, což mám ohromně ráda. A pokud byli rodiče vnitřně našeho dialogu účastní, snažila jsem se je přes loutky vtáhnout mezi nás. Nejkrásnější zážitek mám z pozorování pětičlenné nastrosené rodinky, jejíž tatínek, který postupně roztával, si nasadil na ruku strašidlo a bavil celou rodinu. Takhle asi bych si představovala výstavu pro rodiče s dětmi. I já jsem cítila, jak mezi mnou a rodiči povoluje úřední vztah učitelky a osob podepisujících omluvenky a platících školné a jsou z nás trochu víc lidí. Samozřejmě byli i „úředníci“, kteří si dokázali po celou dobu zachovat chladný odstup, dodrželi přesně vymezený čas na hodinkách a netrpělivě pobízeli své děti k odchodu, protože přece „už musíme jít“ — taky konvence. Ale někteří skutečně pobýli a bylo to fajn.

Přesto se mi zdálo, že venku v parku vedle školy u stánků s párky a suvenýry (byl první máj, lásky čas...) se tlačí mnohokrát více lidí, než jich bylo na naší výstavě. Navíc se přímo před školou chystala k vystoupení skupina historického šermu a nedočkaví diváci byli šikovně sousředení přímo pod okny školy. Přestože „rytířské“ klání mělo začít až za dvacet minut, lidé zarputile

vystávali v zemi důlky a hlídali si své místo.

A tak mi přeskočilo. Sundala jsem z cirkusu Kludský opici Kačabu (instalace loutek z představení Kocour Mikeš), která dokáže skvěle skákat vzduchem, pobrala asi pět „dramatických“ dětí z výstavy i z tlačenice před školou a sdělila jim, že Kačaba bude zvat diváky na naši výstavu — to je totiž cirkusová opice — a my že si ji budeme mezi sebou vyhazovat do vzduchu a vyvolávat pozvání na naši výstavu (některé děti už tuto hru hrály, ale jen mezi sebou).

Vtrhly jsme do prostoru odděleného od davu lanem — byl vyhrazen pro šermíře (toho bych se asi nikdy dřív neodvážila) — a začali vyvolávat. Je pravda, že některé děti byly trochu rozpačité a naše pozvánka nezapůsobila tak suverénně a přesvědčivě, jak bych chtěla. Byla moje chyba, že jsem dětem nedala víc času na vstup do nové situace, a byl to pro ně asi trochu šok. A navíc nás proti tomu davu bylo skutečně málo. Ale přinejmenším to mělo význam pro mě, že jsem se rozhodla jednat za sebe a ztratila strach z davu (hlavně zásluhou Kačaby) a pro děti to snad byl také zážitek.

Diváci se možná bavili, ale to bylo všechno. Jen pár dětí zareagovalo na naši výzvu (upozornila jsem diváky, že šerm začne až za čtvrt hodiny) a vydalo se na výstavu. Ostatní si zarputile dál drželi svá místa. Honza (devítiletý kluk z „dramatiku“) se ještě odhodlal zavolat s Kačabou na lidi z okna školy, ale s nikým to nepohnulo. Během hodinového „rytířského“ klání (ozvučeného kousek odtud vyhrávajícím souborem dechové hudby) se však přece jen část obecenstva rozhodla nás navštívit, a tak jsem nakonec uvěřila, že naše snažení nebylo zcela marné, a o hodinu jsem výstavu prodloužila.

Dnes jsem poznala, že loutka může být prostředníkem pro navázání kontaktu mezi lidmi, kterým v tom jinak brání ostých, strach (můj z davu) či konvence.

A taky jsem přemýšlela znovu o tom, jak by měly vypadat výstavy a jestli by se jim vůbec mělo říkat „výstavy“ a o co by tam mělo jít. Naskočily mi

PŮJČOVNA MASEK ANTICKÝCH BOHŮ

útržky ze zprávy o výstavě Yoko Ono: „... Každý návštěvník si mohl vybrat vchod, jímž vstoupí do výstavní síně. Někdo dal přednost skluzavce, další prošli zužující se chodbou, která navozovala tísnivou atmosféru, jiní zase skončili v chodbě tvaru U, která je vrátila zpět. Bylo také možné propíchnout se nízkým, leč rychle se rozšiřujícím otvorem či protáhnout se úzkou chodbou se zrcadly na stěně... Vystaven byl nizoučký žebřík s názvem Fly [Leť], na který si každý mohl vylézt, stejně jako papír položený na zemi, na nějž měl každý otisknout svou botu. Nechyběl ani dalekohled zaměřený přes dvorek na protější zeď, na které byla připevněna desítka s nápisem: 'Podívej se na mne, jak jsem malý.' Plátno s vystřiženým otvorem, jímž jste mohli prostrčit ruku a podat ji někomu dalšímu či jiné plátno se dvěma otvory na pozorování oblohy... Stará skříň, do níž mohl každý zatlouci hřebík a na něj pověsit vzkaz...“ Dnešní zážitek z výstavy mě utvrdil v chuti instalovat či pořádat cosi, pro co zatím nemám pojem, kde by věci, ma-

teriály, artefakty nebyly pouhým muzejním skvostným, líbivým exponátem pro obdiv či zbožím na prodej, ale prostředkem či prostředníkem k něčemu důležitějšímu; kde by se z návštěvníka stal účastník, kde by věci navazovaly kontakt s prostředím i s lidmi a měly tak blíž k životu. Měly by to být události, svátky, v nichž člověk žije a prožívá svou přítomnost v tomto čase a v tomto prostoru, komunikuje s prostředím, druhým člověkem i sám se sebou.

Myslela jsem dnes i na slova Ivana Vyskočila: „... V podstatě jde o to, aby se lidé setkali. Aby si porozuměli, aby cítili, že jsou si blízcí, že jsou pospolu. Nejen místem a časem, ale i představováním si, vnímáním, chápáním, řečí, smíchem, gestem, dechem. A že v takovém setkání jeden každý také objeví a pozná o kousek i sám sebe. Dokonce už jsou zvyklí se nesetkávat. Dokonce se už ani setkat neumějí. Jenže lidé se setkat potřebují. Aby nezakrněli a nezapškli ve své člověčině.“

/HANA VORIŠKOVÁ, učitelka LDO a výtvarného oboru ZUŠ Choceň/